

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
ЧНУ ім. П.Могили
Котляр Ю.В.

«31» Серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

Галузь знань 01. «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 014 «Середня освіта»
Спеціалізація 014.01 «Українська мова і література»

Розробник	Підберезних І.С.	
	Гаргаун Я. І.	
Завідувач кафедри історії	Міронова І.С.	
В.о. завідувача кафедри української філології та міжкультурної комунікації	Лебединцева Н.М.	
Гарант освітньої програми «Теорія і методика навчання: Українська мова і література та англійська мова»	Жвава О.А.	
Декан факультету філології	Зубенко Т.В.	
Начальник НМВ	Шкірчак С.І.	

Миколаїв – 2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Історія та культура України	
Галузь знань	01. «Освіта/Педагогіка»	
Спеціальність	014. «Середня освіта»	
Спеціалізація	014.01 «Українська мова і література»	
Освітня програма	Теорія і методика навчання: Українська мова і література та англійська мова	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2022-2023 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	1
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	Денна форма	Заочна форма
	4 кредити / 120 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 120 годин – лекції 22 години – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) 22 години – годин самостійної роботи студентів 76	
Відсоток аудиторного навантаження	37 %	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітньо-професійній програмі

Програма дисципліни «Історія та культура України» відповідає вимогам освітньо-професійної програми щодо системи знань, вмінь та рівня їхньої сформованості, що має забезпечити набуття здобувачем вищої освіти особистісно-професійних якостей.

Контроль за роботою здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом складання екзамену. Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти проводиться відповідно до шкали оцінювання.

Метою викладання навчальної дисципліни є розкрити процеси суспільного та культурного розвитку, завдяки яким формувалась національна культура і національна свідомість, все те, що притаманно українському народові. Спрямувати творчу особистісну орієнтацію здобувачів вищої освіти до цінностей сучасного світу, забезпечувати диференційований підхід до різноманітних мистецьких надбань, їх аналізу.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» є:

- вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища суспільно-політичного та культурного розвитку українського суспільства в контексті світової історії;

- визначення основних теоретичних засад для розуміння процесів історії культури України, її ролі в історії культури людства;
- поглиблення знань з історії та культури України, народознавства;
- вироблення вмінь зіставляти історичні, культурні процеси з епохами, суспільно-політичними та культурними процесами у світовій історії;
- формування самостійного мислення та навичок аналізу закономірностей культурних процесів;
- формування свідомості громадянина й патріота України;
- формування понятійного апарату предмета «Історія та культура України» та вміння ним користуватись.

Розроблена програма відповідає освітньо-професійній програмі «Теорія і методика навчання: Українська мова і література та англійська мова» та орієнтована на **формування компетентностей:**

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 7. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2. Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти у результаті вивчення навчальної дисципліни повинні:

знати

- що вивчає навчальна дисципліна «Історія та культура України», предмет цієї науки,
- періодизації минулого у світовій історії та історії України, етапи розвитку української та світової культури;
- розуміти причинно-наслідкові зв'язки в історії;
- закономірності становлення державності на українських землях, їх причини та наслідки;
- дати і зміст найважливіших подій і процесів минулого, пов'язаних в першу чергу з соціально-політичними та культурними, духовними процесами в Україні,
- зміст основних літературних, образотворчих, архітектурних напрямків, традиції освіти;
- основні культурологічні поняття;
- особливості культурних епох і стилів;
- специфіку культурного аналізу процесів і явищ, місце вітчизняної культури у загальній соціокультурній динаміці.

вміти

- аналізувати історичний матеріал, встановлювати на основі аналізу причинно-наслідкові зв'язки в історії;
- виділяти теоретичні, прикладні, ціннісні аспекти історії культури, застосовувати свої знання для обґрунтування практичних рішень в повсякденному житті та професійній сфері;

- аналізувати окремі епохи і стилі, а також процеси і явища вітчизняної культури в загальній соціокультурній динаміці;
- працювати з науковою монографічною літературою та підручниками з історії та культури України; з художніми, соціально-науковими і гуманітарними текстами;
- формувати і обґрунтовувати особисту позицію по відношенню до проблем культури як світової, так і української;
- складати конспекти відповідей питань самостійного опрацювання;
- самостійно поповнювати свої знання з історії та культури України;
- застосовувати набуті знання в своїй подальшій учбовій діяльності при вивченні інших навчальних дисциплін.

Відповідно до освітньо-професійної програми очікувані **результати навчання** включають:

ПРН 2. Знати базові відомості наук із циклу загальної підготовки в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін.

ПРН 14. Застосовувати елементи й певні рівні сучасних методик і технологій, зокрема інформаційних, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження.

ПРН 22. Здатність працювати результативно індивідуально в групах задля опрацювання певних завдань і формування коректних висновків.

ПРН 27. Установлювати й осмислювати елементарні міждисциплінарні зв'язки.

ПРН 28. Переглядати свої погляди й судження та міняти спосіб дій за наявності переконливих аргументів.

3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання

	Теми	Лекції	Семінарські,	Самостійна робота
1	Предмет, завдання та філософсько-теоретичні засади курсу.	2	2	6
2	Витоки української історії та культури (IV тис. до н. е. – IX ст.).	2	2	6
3	Доба Київської Русі та Галицько-Волинської держави (X – XIV ст.).	2	2	6
4	Українські землі у складі іноземних держав. Українська культура Литовсько-Польської доби (друга пол. XIV – перша пол. XVII ст.).	2	2	6
5	Українські землі у складі іноземних держав. Українська культура Литовсько-Польської доби (друга пол. XIV – перша пол. XVII ст.).	2	2	7
6	Українське козацтво та культура українського бароко (XVII–XVIII ст.).	2	2	7
7	Історико-культурний розвиток на українських землях кінця XVIII – середини XIX ст.	2	2	7
8	Історико-культурний розвиток на українських землях кінця XVIII – середини XIX ст.	2	2	7
9	Україна та українці на шляху національного відродження (друга половина XIX – перше двадцятиріччя XX ст.).	2	2	8
10	Україна у політичному просторі тоталітаризму та посттоталітаризму (20–80 рр. XX ст.).	2	2	8

11	Історико-культурні процеси в Україні в умовах незалежності (90-ті рр. XX – початок XXI ст.).	2	2	8
Всього за курсом		22	22	76

4. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Предмет, завдання та філософсько-теоретичні засади курсу 1. Предмет і завдання курсу «Історія та культура України». 2. Основні концепції історії та культури в ретроспективі, сучасні інтерпретації. 3. Взаємозв'язок культури, природи та цивілізації в історичному контексті.
2	Предмет, завдання та філософсько-теоретичні засади курсу 1. Культура як цілісний компонент: її функції, структура та типологія. 2. Джерела вивчення та чинники становлення української історії та культури. 3. Періодизація та принципи вивчення історії та культури України.
3	Витоки української історії та культури (IV тис. до н. е. – IX ст.). 1. Етапи історико-культурних процесів в Україні та їхня характеристика. Поява людини на території України та первісні археологічні культури. 2. Трипільська культура та її здобутки.
4	Витоки української історії та культури (IV тис. до н. е. – IX ст.). 1. Діалог культур на праукраїнських землях. 2. Історико-культурний симбіоз нащадків кіммерійців, скіфів та сарматів. 3. Антична культура полісів Північного Причорномор'я. 4. Слов'янська доба в культурі українських земель.
5	Доба Київської Русі та Галицько-Волинської держави (X – XIV ст.) 1. Виникнення та розвиток ранньофеодальної держави східних слов'ян – Київської Русі. Вплив християнства на розвиток давньої культури. 2. Культура Київської Русі як синтез автохтонного язичництва та візантійського християнства. 2.1. Мова, писемність, освіта, наукові знання та література. 2.2. Містобудування та архітектура. 2.3. Скульптура, живопис та декоративно-ужиткове мистецтво. 2.4. Музична культура. 3. Культурні здобутки Галицько-Волинського князівства.
6	Українські землі у складі іноземних держав. Українська культура Литовсько-Польської доби (друга пол. XIV – перша пол. XVII ст.) 1. Суспільно-політичні та історичні умови в Україні XIV – XVI ст. 2. Українська духовна культура у добу Відродження та Реформації XIV – XVI ст. як складова загальноєвропейських культурних процесів. 2.1. Розвиток освіти. Українські гуманісти. 2.2. Діяльність братств та культурно-освітніх осередків. 2.3. Полемічна література. 2.4. Книгодрукування. Острозька Біблія.
7	Українські землі у складі іноземних держав. Українська культура Литовсько-Польської доби (друга пол. XIV – перша пол. XVII ст.) 1. Архітектура та образотворче мистецтво. 2. Музична культура України доби Відродження. 3. Феномен козацької культури.
8	Українське козацтво та культура українського бароко (XVII–XVIII ст.) 1. Суспільно-політична ситуація в Україні у XVII–XVIII ст.

	<p>2. Ідейні та естетичні засади бароко. Своєрідність формування українського бароко.</p> <p>3. Розвиток освіти та науки. «Золота доба» Києво-Могилянської академії.</p>
9	<p>Українське козацтво та культура українського бароко (XVII–XVIII ст.). Історико-культурний розвиток на українських землях кінця XVIII – середини XIX ст.</p> <p>1. Література, усна народна творчість і театр епохи бароко.</p> <p>2. Музика епохи бароко.</p> <p>3. Бароко в архітектурі та живописі України.</p> <p>Розвиток освіти та науки.</p> <p>4. Процес становлення національної свідомості.</p> <p>5. Культурні аспекти діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.</p>
10	<p>Україна у політичному просторі тоталітаризму та посттоталітаризму (20–80 рр. XX ст.)</p> <p>1. Політика українізації: завдання та наслідки. Розвиток освіти.</p> <p>2. Український культурний ренесанс та особливості розвитку літературного процесу.</p> <p>3. Літературні угруповання «Гарт», «Плуг», «Ланка», «Молодняк», ВАПЛІТЕ: цілі та досягнення.</p> <p>4. Літературна дискусія 1925–1928 рр.</p>
11	<p>Історико-культурні процеси в Україні в умовах незалежності (90-ті рр. XX – початок XXI ст.)</p> <p>1. Національний простір після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.: особливості державотворення, політичний розвиток. Проблеми, традиції, перспективи.</p> <p>2. Розвиток українського мистецтва у постмодерну добу: література, образотворче мистецтво, кіно, театр, музика, музейна справа та ін.</p> <p>3. Українська церква.</p> <p>4. Нове осмислення української традиції і європейського культурного простору у літературі, науці, ЗМІ, політиці.</p>

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Предмет, завдання та філософсько-теоретичні засади курсу</p> <p>1. Предмет і завдання курсу «Історія та культура України».</p> <p>2. Основні концепції історії та культури в ретроспективі, сучасні інтерпретації.</p> <p>3. Взаємозв'язок культури, природи та цивілізації в історичному контексті.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Створіть таймлайн (хронологічний графік) основних концепцій, шкіль та тлумачень поняття «історія» та «культура».</p>
2	<p>Витоки української історії та культури (IV тис. до н. е. – IX ст.).</p> <p>1. Діалог культур на праукраїнських землях.</p> <p>2. Історико-культурний симбіоз нащадків киммерійців, скіфів та сарматів.</p> <p>3. Антична культура полісів Північного Причорномор'я.</p> <p>4. Слов'янська доба в культурі українських земель.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Наведіть приклади ознак, які відрізняють цивілізацію від первісного суспільства.</p>
3	<p>Доба Київської Русі та Галицько-Волинської держави (X – XIV ст.)</p> <p>1. Виникнення та розвиток ранньофеодальної держави східних слов'ян – Київської Русі. Вплив християнства на розвиток давньої культури.</p>

	<p>2. Культура Київської Русі як синтез автохтонного язичництва та візантійського християнства.</p> <p>2.1. Мова, писемність, освіта, наукові знання та література.</p> <p>2.2. Містобудування та архітектура.</p> <p>2.3. Скульптура, живопис та декоративно-ужиткове мистецтво.</p> <p>2.4. Музична культура.</p> <p>3. Культурні здобутки Галицько-Волинського князівства.</p> <p><i>Практичне завдання:</i> Складіть кросворд (мінімум 16 слів) про розвиток наукових знань, писемності та літератури в Київській Русі.</p>
4	<p>Українські землі у складі іноземних держав. Українська культура Литовсько-Польської доби (друга пол. XIV – перша пол. XVII ст.)</p> <p>1. Суспільно-політичні та історичні умови в Україні XIV – XVI ст.</p> <p>2. Українська духовна культура у добу Відродження та Реформації XIV – XVI ст. як складова загальноєвропейських культурних процесів.</p> <p>2.1. Розвиток освіти. Українські гуманісти.</p> <p>2.2. Діяльність братств та культурно-освітніх осередків.</p> <p>2.3. Полемічна література.</p> <p>2.4. Книгодрукування. Острозька Біблія.</p> <p><i>Практичне завдання:</i> Проаналізуйте думку Івана Франка про Берестейську унію. «Укладена за мотивами далеко більш політичними і адміністративно-дисциплінарними, ніж догматично-релігійними, Берестейська унія відразу внесла величезний фермент в лоно руського (тобто українського) народу, спричинила тимчасовий запал, пожвавлення, інтелектуальний рух, жваві диспути, ... та в кінцевому підсумку ослабила Русь, деморалізувала її ненавистю братів до братів, взаємним недовір'ям і нетерпимістю і була однією з причин козацьких війн, які принесли Україні «руїну», а Польщі – зародок політичного занепаду». Чи погоджуєтеся Ви з автором? Обґрунтуйте свою позицію.</p>
5	<p>Українське козацтво та культура українського бароко (XVII–XVIII ст.)</p> <p>1. Суспільно-політична ситуація в Україні у XVII–XVIII ст.</p> <p>2. Ідейні та естетичні засади бароко. Своєрідність формування українського бароко.</p> <p>3. Розвиток освіти та науки. «Золота доба» Києво-Могилянської академії.</p> <p><i>Практичне завдання:</i> Перегляньте відеосюжет телепередачі М. Стеха «Очима культури» про Г. Сковороду. Виходячи із життєвих принципів та творчості Г. Сковороди прокоментуйте його епітафію «Світ ловив мене, та не спіймав».</p>
6	<p>Історико-культурний розвиток на українських землях кінця XVIII – середини XIX ст.</p> <p>1. Діяльність «Руської трійці».</p> <p>2. Епоха Просвітництва та світоглядні засади українського романтизму.</p> <p>3. Класицизм у мистецтві, архітектурі, літературі, театрі.</p> <p><i>Практичне завдання:</i> Перегляньте відеофільм про інститут шляхетних дівчат у м. Київ. На основі фільму та додаткової літератури підготуйте доповідь про розвиток жіночої освіти в Україні XIX ст., у якій схарактеризуйте інститути шляхетних дівчат, приватні пансіони, жіночі єпархіальні училища, систему початкової жіночої освіти.</p>
7	<p>Історико-культурний розвиток на українських землях кінця XVIII – середини XIX ст.</p> <p>1. Література, усна народна творчість і театр епохи бароко.</p>

	<p>2. Музика епохи бароко.</p> <p>3. Бароко в архітектурі та живописі України. Розвиток освіти та науки.</p> <p>4. Процес становлення національної свідомості.</p> <p>5. Культурні аспекти діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.</p>
8	<p>Україна та українці на шляху національного відродження (друга половина XIX – перше двадцятиріччя XX ст.)</p> <p>1. Філософія національної ідеї в українській культурі.</p> <p>2. Формування українських наукових студій та культурно-просвітницька діяльність громад.</p> <p>3. Філософсько-естетичні засади українського модернізму. Розмаїття стильових течій та напрямів у літературі, мистецтві, архітектурі.</p> <p>4. Феномен українського театру. Українська модерна драма.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Перегляньте відео «Початок національного відродження у XIX ст.» На основі переглянутого матеріалу дайте обґрунтовані відповіді на такі запитання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Якими були історичні умови розвитку культури кінця XVIII– середини XIX ст.? Які події вплинули на її розвиток? - У чому полягала русифікація та полонізація українців? - Які події вплинули на зростання інтересу українців до своєї минувшини? - Який процес започаткувало видання «Енеїди» І. Котляревського?
9	<p>Україна у політичному просторі тоталітаризму та посттоталітаризму (20–80 рр. XX ст.)</p> <p>1. Політика українізації: завдання та наслідки. Розвиток освіти.</p> <p>2. Український культурний ренесанс та особливості розвитку літературного процесу.</p> <p>3. Літературні угруповання «Гарт», «Плуг», «Ланка», «Молодняк», ВАПЛІТЕ: цілі та досягнення.</p> <p>4. Літературна дискусія 1925–1928 рр.</p>
10	<p>Україна у політичному просторі тоталітаризму та посттоталітаризму (20–80 рр. XX ст.)</p> <p>1. Наступ тоталітаризму на українську культуру. «Розстріляне відродження».</p> <p>2. Досягнення української академічної науки.</p> <p>3. Український кінематограф.</p> <p>4. Шістдесятництво як суспільно-політичний, філософсько-ідеологічний, літературно-мистецький та науковий феномен.</p>
11	<p>Історико-культурні процеси в Україні в умовах незалежності (90-ті рр. XX – початок XXI ст.)</p> <p>1. Національний простір після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.: особливості державотворення, політичний розвиток. Проблеми, традиції, перспективи.</p> <p>2. Розвиток українського мистецтва у постмодерну добу: література, образотворче мистецтво, кіно, театр, музика, музейна справа та ін.</p> <p>3. Українська церква.</p> <p>4. Нове осмислення української традиції і європейського культурного простору у літературі, науці, ЗМІ, політиці.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Запропонуйте своє бачення розвитку української культури через двадцять років.</p>

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти виконують індивідуальне науково-дослідне завдання (**написання есе**), що є видом позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни та є необхідною умовою формування підсумкової оцінки з дисципліни. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання сприяє поглибленню та закріпленню теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти при прослуховуванні лекційного курсу та самостійному вивченню дисципліни.

Здобувачам вищої освіти пропонується **написати есе** на одну з тем, поданих нижче згідно з графіком захисту. Індивідуальне завдання оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; якість оформлення.

Критерії написання: обсяг: 5-7 сторінок друкованого тексту без титульного аркуша та списку використаних джерел (формат сторінки – А4; шрифт – Times New Roman; кегль - 14, міжрядковий інтервал – 1,5; береги: справа, зліва, зверху, знизу – 20 мм). Структура роботи: вступ (де здобувач вищої освіти формулює актуальність проблеми, мету власного дослідження та задачі її виконання), основна частина (має містити головні ідеї та факти, а також не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези. Кожен аргумент має бути підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргумента. Беручи до уваги різні позиції та точки зору, важливим є їх критичний аналіз, а також виявлення власного ставлення до досліджуваної проблеми); висновки (подається авторський аналіз зазначених проблем); список використаних джерел (має налічувати не менше 15 наукових джерел, у тому числі наукові статті, монографії); результат перевірки на антиплагіат. Есе може супроводжуватися наочністю: презентацією, інфографікою, відео, фото, географічними картами, малюнками, музикою, таблицями тощо.

4.3. Забезпечення освітнього процесу (інструменти, обладнання, програмне забезпечення)

Освітній процес повністю забезпечується:

I. Технічні засоби навчання:

- 1) ноутбук;
- 2) проектор.
- 3) інтерактивна дошка

II. Програмне забезпечення: Power Point, Microsoft Excel, платформа дистанційного навчання Moodle.

Темі творчих робіт

1. Школи, напрямки та теорії в історії української культури ХХ–ХХІ століття.
2. Сучасні досягнення технологічних наук і етика.
3. Професійна культура сучасного фахівця.
4. Історія української культури в наукових дослідженнях.
5. Співвідношення між державністю, ідентичністю і культурою в українському контексті.
6. Джерела вивчення та чинники становлення української історії та культури.
7. Періодизація та принципи вивчення історії та культури України.
8. Проблема етногенезу українців у вітчизняній та закордонній історіографії.
9. Особливості накопичення знань, розвитку технологічних можливостей людства у найдавніший (доцивілізаційний) період.
10. Наслідки тисячолітньої колонізації Північного Причорномор'я греками та римлянами для України.
11. Предслів'янське населення України, його матеріальна та духовна культури.
12. Перші письмові згадки про слов'ян: політичний устрій, побут, звичаї та традиції слов'ян за античними та арабськими джерелами.

13. Історично-культурний симбіоз киммерійців, скіфів і сарматів.
14. Антична культура полісів Північного Причорномор'я.
15. Давні слов'яни на території українських земель.
16. Ярослав Мудрий як розбудовник культури Київської Русі.
17. «Остромирове Євангеліє» як пам'ятка образотворчого мистецтва та давньоруської літератури часів Київської Русі.
18. Фреска як жанр образотворчого мистецтва середньовічної доби.
19. Різьблення по дереву як різновид декоративно-ужиткового мистецтва.
20. Золоті ворота – визначна пам'ятка фортифікаційної архітектури Київської Русі.
21. Мова, писемність, освіта, наукові знання та література Київської Русі.
22. Містобудування й архітектура Київської Русі.
23. Скульптура, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво Київської Русі.
24. Розвиток освіти та науково-технічних знань в Україні в XIV – першій половині XVII ст.
25. Початок книгодрукування в Україні.
26. Український Ренесанс кінця XVI – першої третини XVII століть та його особливості.
27. Діяльність братських шкіл в Україні.
28. Українці в європейських університетах (XIV–XVI ст.).
29. Освіта та освіченість в середньовічній Україні.
30. Люблінська та Берестейська унії та їх культурні наслідки.
31. Полемічна література.
32. Музична культура України доби Відродження.
33. Ідеал людини доби бароко.
34. Внесок гетьмана Мазепи в розвиток української культури та мистецтва.
35. Внесок українців у розвиток російської культури XVII–XVIII ст.
36. Києво-Могилянська академія та її роль в історії культури України.
37. Образ Мазепи в художній культурі.
38. Культурно-просвітницька діяльність Петра Могили.
39. Архітектурні шедеври Києва доби бароко або Архітектура Західної України доби бароко.
40. Іоанн Пінзель – митець світового рівня.
41. Історична ретроспектива українського національного відродження.
42. Культурний герой у народній свідомості (XIX ст.).
43. Українці в російській культурі XIX ст.
44. Роль інтелігенції у творенні культури Нового Часу.
45. Художні стилі в українській архітектурі XIX ст.
46. Поміщицькі маєтки у культурному ландшафті України XIX ст.
47. Доба Просвітництва та зародження українського романтизму.
48. Особливості літератури, театру та музичної творчості кінця XVIII — середини XIX ст.
49. Жінка-митець в українській культурі XIX століття. Особливості художнього світосприйняття.
50. Українська мова та національна культура. Проблеми існування.
51. Національна ідея у філософському світогляді М. Драгоманова.
52. Роль М. Грушевського у національно-культурному розвитку народу.
53. Архітектура класицизму й ампіру в Україні XIX століття.
54. Українці у російській культурі XIX ст.
55. Доля українського митця у XX столітті.
56. Більшовики й українська інтелігенція.
57. Загальнолюдське та національне у творчості шістдесятників.
58. Місце та роль О. Довженка у світовому кінематографі.

59. Українська церква в умовах радянського тоталітаризму.
60. Художня культура України у добу незалежності.
61. Культура та політика. Особливості взаємодії.
62. Художньо-масові форми дозвілля в Україні та розвиток професійного мистецтва.
63. Роль Т. Шевченка у духовному відродженні нації (2004, 2014 рр.).
64. Петриківський розпис: традиція та сучасність.
65. Сучасне українське мистецтво.

6. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, який проводиться в усній формі. Робота здобувачів вищої освіти оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо здобувач вищої освіти не відвідував курс лекцій, семінарські заняття та не виконав контрольні заходи, а отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання заліку.

Питання для підготовки до заліку з дисципліни «Історія та культура України»

1. Предмет і завдання курсу «Історія та культура України». Основні концепції історії та культури в ретроспективі, сучасні інтерпретації.
2. Взаємозв'язок культури, природи та цивілізації в історичному контексті.
3. Культура як цілісний компонент: її функції, структура та типологія.
4. Джерела вивчення та чинники становлення української історії та культури.
5. Періодизація та принципи вивчення історії та культури України.
6. Етапи історико-культурних процесів в Україні та їхня характеристика. Поява людини на території України та первісні археологічні культури.
7. Трипільська культура та її здобутки.
8. Діалог культур на праукраїнських землях.
9. Історико-культурний симбіоз нащадків кіммерійців, скіфів та сарматів.
10. Антична культура полісів Північного Причорномор'я.
11. Слов'янська доба в культурі українських земель.
12. Виникнення та розвиток ранньофеодальної держави східних слов'ян – Київської Русі. Вплив християнства на розвиток давньої культури.
13. Культура Київської Русі як синтез автохтонного язичництва та візантійського християнства.
14. Мова, писемність, освіта, наукові знання та література.
15. Містобудування та архітектура.
16. Скульптура, живопис та декоративно-ужиткове мистецтво.
17. Музична культура.
18. Культурні здобутки Галицько-Волинського князівства.
19. Суспільно-політичні та історичні умови в Україні XIV – XVI ст.
20. Українська духовна культура у добу Відродження та Реформації XIV – XVI ст. як складова загальноєвропейських культурних процесів.
21. Розвиток освіти. Українські гуманісти.
22. Діяльність братств та культурно-освітніх осередків.
23. Полемічна література.
24. Книгодрукування. Острозька Біблія.
25. Архітектура та образотворче мистецтво.
26. Музична культура України доби Відродження.
27. Феномен козацької культури.
28. Суспільно-політична ситуація в Україні у XVII–XVIII ст.
29. Ідейні та естетичні засади бароко. Своєрідність формування українського бароко.
30. Розвиток освіти та науки. «Золота доба» Києво-Могилянської академії.

31. Література, усна народна творчість і театр епохи бароко.
32. Музика епохи бароко.
33. Бароко в архітектурі та живописі України.
34. Соціально-політичні та історичні обставини розвитку України на зламі століть.
35. Розвиток освіти та науки. Процес становлення національної свідомості.
36. Культурні аспекти діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.
37. Діяльність «Руської трійці».
38. Епоха Просвітництва та світоглядні засади українського романтизму.
39. Класицизм у мистецтві, архітектурі, літературі, театрі.
40. Філософія національної ідеї в українській культурі.
41. Формування українських наукових студій та культурнопросвітницька діяльність громад.
42. Філософсько-естетичні засади українського модернізму. Розмаїття стилевих течій та напрямів у літературі, мистецтві, архітектурі.
43. Феномен українського театру. Українська модерна драма.
44. Політика українізації: завдання та наслідки. Розвиток освіти.
45. Український культурний ренесанс та особливості розвитку літературного процесу.
46. Літературні угруповання «Гарт», «Плуг», «Ланка», «Молодняк», ВАПЛІТЕ: цілі та досягнення.
47. Літературна дискусія 1925–1928 рр.
48. Наступ тоталітаризму на українську культуру. «Розстріляне відродження».
49. Досягнення української академічної науки.
50. Український кінематограф.
51. Шістдесятництво як суспільно-політичний, філософсько-ідеологічний, літературно-мистецький та науковий феномен.
52. Національний простір після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.: особливості державотворення, політичний розвиток. Проблеми, традиції, перспективи.
53. Розвиток українського мистецтва у постмодерну добу: література, образотворче мистецтво, кіно, театр, музика, музейна справа та ін.
54. Українська церква.
55. Нове осмислення української традиції і європейського культурного простору у літературі, науці, ЗМІ, політиці.

2. Кожне питання у білеті оцінюється в 10 балів.

Приклад залікового білету

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Рівень вищої освіти перший: бакалаврський

Спеціальність 014 «Середня освіта»

Спеціалізація 014.01 «Українська мова і література»

Семестр

Навчальна дисципліна **«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»**

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № ____

1. Трипільська культура та її здобутки.
2. Антична культура полісів Північного Причорномор'я.
3. Класицизм у мистецтві, архітектурі, літературі, театрі.

Затверджено на засіданні кафедри історії	
Протокол № _____ від _____ 20__ року	
Завідувач кафедри	_____ Міронова І.С.
Екзаменатор	_____ Підберезних І.Є.

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання
Денна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	11 семінарських занять. Максимальна кількість балів на семінарі – 5 (11*5)	55
2	Творча робота	Оцінювання: 10 балів - написання есе, 5 бали – захист (10+5)	15
3	Залік	У кожному заліковому білеті по 3 питання. Кожне питання оцінюється по 10 балів.	30
	Усього		100

Опитування та виступи на семінарських заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння здобувачів вищої освіти самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 8 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

5 балів виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- у повному обсязі (на 100 %) підготував семінарське заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) запитання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу, добре ознайомився з конспектом лекції;
- правильно (без помилок) виконав вправу чи завдання, обґрунтував хід власних думок.

4-3 бали виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 75 % семінарського заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ,
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом лекції, але не користувався додатковою літературою,
- загалом правильно виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтував хід власних думок.

2-1 бали виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 50 % семінарського заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;
- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів з боку викладача чи інших здобувачів вищої освіти, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом лекції;
- виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок.

0 балів виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував семінарське заняття в обсязі, меншому за 25 %, відповідно до змісту не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;
- дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;
- неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

Критеріями оцінювання самостійної роботи (індивідуально науково-дослідних робіт) виступають:

- повнота розкриття матеріалу (50 % оцінки);
- правильність застосування одержаних теоретичних знань на практиці (25 % оцінки);
- обґрунтованість висновків (25 % оцінки).

Критерії оцінювання індивідуальної науково-дослідної роботи

- **9-10 балів** виставляється якщо виконані всі вимоги до написання есе; позначена проблема та обґрунтована її актуальність; зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему та логічно викладені авторські судження та оцінки; кожен аргумент підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргументу; сформульовано висновки; тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотриманні вимоги до зовнішнього оформлення. Список використаних джерел налічує не менше 15 наукових джерел, у тому числі наукові статті, монографії. Есе супроводжується наочністю: наприклад, презентацією, інфографікою, відео, фото, географічними картами, малюнками, музикою, таблицями тощо. Відсутність плагіату.
- **7-8 балів** виставляється, якщо основні вимоги до есе виконані, але при цьому допущені незначні недоліки. Зокрема, не витриманий обсяг есе; є упущення в оформленні.
- **5-6 балів** виставляється, якщо основні вимоги до есе виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг есе; є упущення в оформленні.
- **3-4 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання есе. Зокрема, тема висвітлена лише частково. Відсутній висновок.
- **1-2 бали** виставляється якщо є істотні відступи від вимог до написання есе. Зокрема, допущені фактичні помилки у змісті есе, відсутній висновок.
- **0 балів** виставляється, якщо тема есе не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми.

Критерії оцінювання заліку:

- **30 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні та глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;
- **25-29 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при

аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо здобувачем вищої освіти дані правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;

- **20-24 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання екзаменаційного білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;

- **15-19 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання екзаменаційного білету, уміння підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять та категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна – дві несуттєві помилки;

- **10-14 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях та логічні похибки;

- **5-9 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання екзаменаційного білету, які свідчать про неправильне розуміння суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;

- **0-4 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

9. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1.	Історія української культури: навч. посібник / О.Ю. Павлова та ін. К.: Центр учбової літератури, 2017. 343 с.
2.	Історія української культури: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Я. Хома та ін. Вид-во Львівської політехніки, 2016. 351 с.
3.	Історія української культури: У п'яти томах. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століття / за ред. В.М. Даниленко. К.: Наук. думка, 2001. 848 с.
4.	Історія світової та української культури: підручник для вищ. навч. закл. / Греченко В.А. та ін. Літера ЛТД, 2017. 480 с.
5.	Історія української культури: У п'яти томах. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століття / В.М. Даниленко (гол. ред.). К.: Наук. думка, 2001. 848 с.
6.	Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 2002. 656 с.
7.	Історія української та зарубіжної культури: Навчальний посібник / За ред. С.М. Клапчука. К.: Знання-Прес, 2018. 351 с.
8.	Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура / М.В. Кордон. К.: Центр учбової літератури, 2015. 576 с.
9.	Лекції з історії світової та вітчизняної культури / за ред. А. Яртися, В. Мельника. Львів: Світ, 2017. 568 с.
10.	Попович М.В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. К.: АртЕК, 2016. 728 с.
11.	Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: навч. посібник / О.Л. Шевнюк. К.: Знання-Прес, 2017. 277 с.
12.	Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібник / В.М. Шейко, В.Я. Білоцерківський. К.: Знання, 2016. 413 с.
13.	Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібник / В.М. Шейко, Л.Г. Тишевська. К.: Кондор, 2018. 264 с.

Додаткові:

1.	Абрамович С.Д. Церковне мистецтво / С.Д. Абрамович. К.: Кондор, 2005. 208 с.
2.	Богуцький Ю.П. Стан та перспективи розвитку культури в Україні / Ю.П. Богуцький. К.: ДАКККіМ, 2004. 51 с.
3.	Вечерський В.В. Українські дерев'яні храми / В. В. Вечерський. К.: Наш час, 2007. 269 с.
4.	Горський В.С. Історія української філософії: курс лекцій / В.С. Горський. К.: Наукова думка, 1997. 286 с.
5.	Горський В.С. Філософія в українській культурі: методологія та історія. Філософські нариси / В.С. Горський. К.: Центр практичної філософії, 2001. 236 с.
6.	Жишкович В.І. Пластика Русі-України: X – перша половина XIV століть / В.І. Жишкович. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. 240 с.
7.	Історія декоративного мистецтва України: У 5 т. Т. 1 Від найдавніших часів до пізнього середньовіччя / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2010. 480 с.
8.	Історія України в особах: IX–XVIII століття / В. Замлинський та ін. К.: Україна, 1993. 396 с.
9.	Історія українського мистецтва: у п'яти томах. Т. 2: Мистецтво середніх

	віків / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2010. 1296 с.
10.	Історія українського мистецтва: У п'яти томах. Т. 3: Мистецтво другої половини XVI – XVIII століття / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2011. 1088 с.
11.	Корній Л.П. Історія української музики. Частина 1: Від найдавніших часів до середини XVIII століття / П.П. Корній. Київ-Харків-Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 1996. 314 с.
12.	Кривич Д.П. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. Ч. 2. / Д.П. Кривич – Львів: Світ, 2004. 268 с.
13.	Левченко М. Українська художня культура: навч. посібник / М. Левченко. Херсон, 2009.
14.	Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект / Г. Лозко. К.: АртЕК, 2001. 304 с.
15.	Макаров А. Світло українського бароко А. Макаров. К.: Мистецтво, 1994. 288 с.
16.	Макарчук С.А. Етнічна історія України: навч. посіб / С.А. Макарчук. К.: Знання, 2008. 472 с.
17.	Михайлова Р.Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі / Р.Д. Михайлова. К.: Слово, 2007. 490 с.
18.	Овсійчук В. Українське малярство X–XVIII ст. Проблеми кольору / В. Овсійчук. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. 344 с.
19.	Перкун В. Володимир Івасюк / В. Перкун. К., 2013. 62 с.
20.	Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи / М. Попович. К.: Майстерня Білецьких, 2007. 256 с.
21.	Русин М.Ю. Історія української філософії: навч. посібник / М.Ю. Русин. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 591 с.
22.	Семчишин М. Тисяча років української культури. Короткий огляд історико-культурного процесу / М. Семчишин. КиївТоронто-Сідней, 1990.
23.	Степовик Д. Історія української ікони X–XX століть / Д. Степовик. К.: Либідь, 2004. 442 с.
24.	Український іконопис XII – XIX ст. К.: Галерея, 2005. 256 с.
25.	Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю.П. Богуцького. К.: Знання, 2007. 679 с.
26.	Уманцев С.Ф. Мистецтво давньої України. Історичний нарис / С.Ф. Уманцев. К.: Либідь, 2002. 328 с.
27.	Феномен Петра Могили: Біографія. Діяльність. Позиція / Климов В. та ін. К.: Дніпро, 1996. 270 с.
28.	Хижняк З.І. Історія Києво-Могилянської академії / З.І. Хижняк. К.: Вид дім «КМ Академія», 2003. 184 с.
29.	Художня культура України: навч. посібник / за заг. ред. Л.М. Масол. Х.: Ранок, 2010. 240 с.
30.	Чижевський Д.І. Історія української літератури / Д.І. Чижевський. К.: Академія, 2008. 568 с.
31.	Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів. К.: Знання, 2006. 341 с.
	Електронні ресурси:
1	http://litopys.org.ua/
2	http://pidruchniki.ws/kulturologiya/
3	http://www.info-library.com.ua/books.html